

Vad beror eurokrisen på?

Norran den 26 juli 2012

Den ekonomiska krisen i Europa har dominerat ekonomisidorna ett bra tag nu, men den är långt ifrån över. Spekulationer kring huruvida Grekland kommer att lämna euron har på sistone kompletterats av spekulationer kring möjligheten att Tyskland eller Finland tröttnar och bryter sig ur. Osäkerheten är stor. Men hur började problemen?

Två syndabocker som ofta pekas ut är valutaunionen (som sägs vara felkonstruerad och feltänkt) och bankerna (som sägs vara giriga och oansvariga). Visst finns det skäl att fundera kritiskt kring både den gemensamma valutan och bankernas agerande. Väldigt många gör just detta. Giriga bankirer och makthungriga politiker är tacksamma syndabocker. Tyvärr hörs inte lika mycket om de allra enklaste förklaringarna till grundproblemet: Att många EU-länder saknar en konkurrenskraftig ekonomi, det vill säga en ekonomi som skapar välstånd genom att resurser används till att göra rätt saker på rätt sätt.

Med rätt saker avses varor och tjänster som många vill ha, finner användbara och värderar högt. Att göra dessa på rätt sätt innebär att resurser används där de gör störst nytta och att kostnader minimeras. Många av Europas problemländer har länge misslyckats med att göra just detta. Varför?

En viktig del i svaret är att EU under hela sin existens fört en politik som gjort det svårt för länder att hålla sina ekonomier konkurrenskraftiga. När priserna på världsmarknaden inte var höga nog för Europas bönder, borde de genomfört rationaliseringar och produktutveckling som återställer lönsamheten. Istället använder EU halva sin budget till att hålla jordbruket under armarna. Även handelspolitiken har varit galen: När tillverkningsindustrin inom EU möter konkurrens från andra delar av världen, borde detta leda till prispress och effektiviseringar. Istället har EU skyddstullar och andra handelshinder som gör konkurrenternas produkter dyrare och skonar EU-företagen från konkurrens.

Politik som på detta sätt begränsar konkurrensen kan kännas bekväm på kort sikt: Företag och arbetare inom EU kan slippa anpassa sig till konkurrens från Asien, Afrika eller Sydamerika. De kan fortsätta som de gjort tidigare. Strategin att fortsätta som man gjort tidigare är emellertid problematisk i längden. På lång sikt är det just anpassningar till konkurrens från andra som garanterar att företag och länder gör rätt saker på rätt sätt. Jordbrukssubventioner, industritöd och skyddstullar kan lindra för stunden, men skapar problem på lång sikt.

I dagens Europa har de långsiktiga problemen hunnit bli både påtagliga och akuta. Många EU-länder skulle behöva förändra sin industristruktur och öka utbildningsnivån i befolkningen. Det låter sig inte göras på några år, och problemländerna i EU har för övrigt inte ens några år på sig.

Det finns idag ingen enskild åtgärd som smärtfritt löser den nuvarande krisen. Men när Europas politiker nagelfar sina budgetar efter pengar att spara, finns det en post som borde skurits ned kraftigt för länge sedan: Den europeiska jordbrukspolitiken. Den är vansinnigt dyr på kort sikt, och genom att sätta konkurrensen ur spel skadar den hela världens ekonomi.

Andreas Bergh

docent vid Ekonomihögskolan vid Lunds universitet och forskare vid Institutet för näringslivsforskning (IFN) i Stockholm